

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2026. № 5. ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.178>

УДК 336.226.322:004(477)

Н. М. Головай,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Вінницький навчально-науковий інститут економіки

Західноукраїнського національного університету

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9597-0963>

ЦИФРОВІЗАЦІЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ПОДАТКОВОГО КОМПЛАЄНСУ

N. Holovai,

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance

Vinnytsia Education and Research Institute of Economics, West Ukrainian

National University

DIGITALIZATION OF VAT ADMINISTRATION IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF IMPROVING FISCAL EFFICIENCY AND TAX COMPLIANCE

Цифровізація адміністрування ПДВ є важливим напрямом модернізації податкової системи України в умовах потреби у стабільних бюджетних надходженнях і підвищенні прозорості податкових операцій. Метою статті є оцінювання ролі цифровізації адміністрування ПДВ в Україні у підвищенні фіскальної ефективності та податкового комплаєнсу. Застосовано методи аналізу, синтезу, порівняння, статистичного узагальнення й табличного представлення даних. Досліджено функціонування СЕА ПДВ, ЄРПН, електронного кабінету, реєстру бюджетного відшкодування та ризик-орієнтованого моніторингу. Встановлено, що цифрові інструменти посилюють контроль податкового кредиту, бюджетного відшкодування та своєчасності виконання податкових зобов'язань. Обґрунтовано, що подальший розвиток цифровізації має поєднувати фіскальний контроль, сервісну підтримку платників і вдосконалення критеріїв ризиковості.

The article examines the digitalization of value added tax administration in Ukraine as an important factor in improving fiscal efficiency, ensuring transparency of tax transactions, and developing a compliance-oriented model of interaction between taxpayers and controlling authorities. It is substantiated that under martial law, increased budgetary pressure, and the need for stable tax revenues, VAT remains one of the key revenue-generating taxes, while the effectiveness of its collection largely depends on the quality of digital administration.

The main digital tools for VAT administration are considered, including the electronic VAT administration system, the Unified Register of Tax Invoices, the taxpayer's electronic cabinet, the register of VAT refund applications, and the risk monitoring system for tax invoice registration. Their functional purpose and impact on the control of tax liabilities, tax credit, budget refunds, and voluntary fulfillment of tax obligations are identified.

Based on official statistical data, the article analyzes the fiscal results of VAT administration, the dynamics of the number of registered VAT payers, the volume of VAT collection, and the registration of tax invoices and adjustment calculations in the Unified Register of Tax Invoices. It is established that digital tools ensure large-scale electronic processing of tax information and contribute to increasing the transparency of VAT administration. At the same time, attention is focused on the problems of unjustified blocking of tax invoices, administrative burden on compliant taxpayers, and the need to improve risk-oriented control mechanisms.

It is concluded that the further development of digital VAT administration should be aimed at combining fiscal control, digital transparency, taxpayer service support, and protection of taxpayers' rights. Prospects for further research are related to assessing the impact of digital tools on the level of tax losses, the VAT gap, the effectiveness of budget refunds, and the development of tax compliance.

Ключові слова: *податок на додану вартість, цифровізація, адміністрування ПДВ, фіскальна ефективність, податковий комплаєнс, Єдиний реєстр податкових накладних, бюджетне відшкодування, податковий контроль.*

Keywords: *value added tax, digitalization, VAT administration, fiscal efficiency, tax compliance, Unified Register of Tax Invoices, budget refund, tax control.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах податок на додану вартість залишається одним із ключових джерел формування доходів державного бюджету України. Його фіскальна роль особливо зростає в умовах воєнного стану, підвищеного бюджетного навантаження та потреби держави у стабільних податкових надходженнях. Водночас ефективність ПДВ залежить не лише від обсягів нарахованих і

сплачених сум, а й від якості адміністрування, прозорості податкових операцій, обґрунтованості бюджетного відшкодування та рівня добровільного виконання платниками своїх податкових обов'язків.

В Україні вже функціонують важливі цифрові інструменти адміністрування ПДВ, зокрема система електронного адміністрування ПДВ, Єдиний реєстр податкових накладних, електронний кабінет платника, реєстр заяв про бюджетне відшкодування та система моніторингу ризиків при реєстрації податкових накладних. Їх запровадження спрямоване на підвищення прозорості податкового контролю, мінімізацію податкових ризиків, запобігання формуванню фіктивного податкового кредиту та поліпшення взаємодії між платниками податків і контролюючими органами.

Разом із тим цифровізація адміністрування ПДВ супроводжується низкою проблем, серед яких – ризики необґрунтованого блокування податкових накладних, адміністративне навантаження на сумлінних платників, складність підтвердження реальності господарських операцій та необхідність удосконалення критеріїв ризиковості [6; 9; 10]. Це свідчить про потребу в пошуку балансу між фіскальними інтересами держави та забезпеченням прав платників податків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика адміністрування податку на додану вартість, його фіскальної ефективності та цифрової трансформації податкового контролю активно досліджується у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. Особливого значення ці питання набувають в умовах посилення ролі ПДВ у формуванні доходів державного бюджету, зростання потреби у прозорості податкових операцій та переходу податкових адміністрацій до ризик-орієнтованих і сервісно-комплаєнсних моделей взаємодії з платниками податків.

Зокрема, вагомий внесок у дослідження фіскальної ефективності електронного адміністрування ПДВ здійснила Н. Г. Синютка. У своїх працях авторка акцентує увагу на тому, що електронне адміністрування ПДВ має оцінюватися не лише як технічний механізм обліку податкових зобов'язань і

податкового кредиту, а як інструмент впливу на реальну фіскальну віддачу податку. Зокрема, у дослідженні фіскальної ефективності е-ПДВ на внутрішньому ринку України обґрунтовано необхідність використання спеціальних індикаторів оцінювання результативності цифрових механізмів адміністрування [3]. В іншій своїй роботі дослідниця звертає увагу на наявність фіскальних дисфункцій електронного адміністрування ПДВ, що проявляються у складності механізму, впливі на ліквідність платників та неоднозначності практичних результатів його застосування [13].

Питання ризиків, пов'язаних із реєстрацією податкових накладних і розрахунків коригування, розглянуто у дослідженні В. М. Метелиці та О. А. Подолянчук. Автори аналізують управління ризиками блокування податкових накладних, наголошуючи на необхідності збалансування контрольної функції держави та прав сумлінних платників податків [9]. Це дослідження є особливо важливим у контексті цифровізації адміністрування ПДВ, оскільки система моніторингу ризиків фактично стала одним із ключових інструментів превентивного податкового контролю.

Окремі аспекти адміністрування ПДВ висвітлено у наукових доробках Т. Є. Дугар та О. М. Філонич. Так, Т. Є. Дугар розглядає проблеми адміністрування ПДВ на сучасному етапі, акцентуючи увагу на складності механізму справляння цього податку, ризиках ухилення та необхідності підвищення ефективності контрольних процедур [10]. В свою чергу, О. М. Філонич досліджує ефективність адміністрування ПДВ, його перспективи та обмеження, що дає змогу розглядати адміністрування податку не лише як фіскальний, а й як організаційно-управлінський процес [14].

Євроінтеграційний вимір адміністрування ПДВ розкрито у роботах Я. О. Ізмайлова, І. Г. Єгорової та В. А. Валігури. Зокрема, Я. О. Ізмайлов та І. Г. Єгорова досліджували досвід застосування ПДВ у країнах Європейського Союзу та можливості його адаптації в Україні [16]. В. А. Валігура систематизувала сучасні тенденції гармонізації ПДВ у країнах ЄС, що є важливим для визначення напрямів удосконалення української системи ПДВ

з урахуванням європейських стандартів [17]. Ці напрацювання мають безпосереднє значення для дослідження цифровізації адміністрування ПДВ, оскільки Україна поступово орієнтується на європейські підходи до прозорості, звітності, електронного обміну даними та протидії ПДВ-шахрайству.

Проблематика податкових зловживань та втрат бюджету у сфері ПДВ розглядається у дослідженнях М. В. Голютяк-Пенкальської, а також у матеріалах Інституту соціально-економічної трансформації, CASE Україна та Економічної експертної платформи. Зокрема, М. В. Голютяк-Пенкальська аналізує податкові шахрайства у сфері ПДВ та способи боротьби з ними у країнах Європейського Союзу [18]. У порівняльному аналізі фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення та уникнення оподаткування в Україні окреслено масштаби податкових втрат, що актуалізує потребу в удосконаленні цифрових інструментів податкового контролю [19].

Важливе методологічне значення для дослідження мають міжнародні праці та аналітичні документи OECD, European Commission, IMF і NBER. У звітах OECD цифровізація податкового адміністрування розглядається як перехід до більш інтегрованої, автоматизованої та аналітично орієнтованої моделі взаємодії податкових органів із платниками [11; 20]. Концепція Tax Administration 3.0 передбачає поступову трансформацію податкового адміністрування від традиційної звітно-контрольної моделі до цифрової системи, у якій виконання податкових обов'язків максимально інтегрується у природні бізнес-процеси платника [21].

Особливе значення для теми дослідження мають документи Європейської комісії щодо ініціативи VAT in the Digital Age. Цей напрям спрямований на модернізацію адміністрування ПДВ у цифровому середовищі, посилення електронної звітності, удосконалення обміну податковими даними та зменшення можливостей для ПДВ-шахрайства [12]. Водночас аналітичні матеріали щодо VAT Gap дають змогу оцінити розрив між очікуваними та фактичними надходженнями ПДВ, що є важливим

індикатором якості адміністрування, рівня податкового комплаєнсу та масштабів податкових втрат [22; 23].

Методологічну основу для оцінювання ефективності ПДВ також формують праці М. Keen, J. Aizenman та Y. Jinjarak. М. Keen розглядає ПДВ як складний фіскальний інструмент, ефективність якого залежить не лише від ставок і бази оподаткування, а й від якості адміністрування та здатності держави мінімізувати податкові втрати [24]. J. Aizenman та Y. Jinjarak досліджують ефективність справляння ПДВ у міжнародному вимірі та обґрунтовують значення показників collection efficiency для порівняння результативності податку в різних країнах [25].

Водночас недостатньо розробленим залишається комплексний підхід, який би поєднував оцінювання цифрових інструментів адміністрування ПДВ із їх впливом на фіскальну ефективність, рівень податкового комплаєнсу, прозорість податкових операцій та стабільність бюджетних надходжень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження ролі цифровізації адміністрування ПДВ в Україні у підвищенні фіскальної ефективності цього податку, зниженні податкових ризиків та формуванні комплаєнс-орієнтованої моделі взаємодії між платниками податків і контролюючими органами. Особливу увагу зосереджено на оцінці впливу цифрових інструментів адміністрування ПДВ на прозорість податкових операцій, обґрунтованість бюджетного відшкодування та стабільність податкових надходжень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифровізація адміністрування ПДВ в Україні є одним із ключових напрямів модернізації податкової системи, оскільки цей податок має складний механізм справляння, пов'язаний із формуванням податкових зобов'язань, податкового кредиту, реєстрацією податкових накладних та бюджетним відшкодуванням. У цьому контексті цифрові інструменти виконують не лише технічну функцію обліку податкових операцій, а й виступають важливим засобом

підвищення прозорості, контрольованості та прогнозованості надходжень ПДВ до бюджету [1; 4; 8].

Важливе місце у системі цифрового адміністрування ПДВ посідає система електронного адміністрування ПДВ, яка забезпечує автоматизований облік сум податку, що підлягають сплаті до бюджету або можуть бути використані платником для реєстрації податкових накладних. Її функціонування спрямоване на мінімізацію ризиків безпідставного формування податкового кредиту, посилення контролю за рухом сум ПДВ та підвищення достовірності податкової інформації [4; 8].

Для оцінювання реального значення цифровізації адміністрування ПДВ важливо враховувати не лише сам факт функціонування електронних сервісів, а й те, як їх застосування пов'язане з фіскальними результатами справляння цього податку. Цифрові інструменти адміністрування ПДВ мають практичну цінність лише за умови, якщо вони сприяють підвищенню прозорості податкових операцій, своєчасному обліку податкових зобов'язань, контролю за формуванням податкового кредиту та забезпеченню обґрунтованості бюджетного відшкодування.

У цьому контексті особливого значення набуває аналіз не лише валових надходжень внутрішнього ПДВ, а й чистих показників, які відображають фактичний бюджетний результат після здійснення відшкодування платникам. Саме співвідношення між валовими надходженнями внутрішнього ПДВ, сумами бюджетного відшкодування, внутрішнім ПДВ нетто та надходженнями ПДВ з імпортованих товарів дає змогу оцінити реальну фіскальну віддачу податку. З огляду на це доцільним є узагальнення офіційних показників, які характеризують динаміку валових і чистих надходжень ПДВ, обсяги бюджетного відшкодування та роль імпортного компонента у формуванні загальної фіскальної результативності податку (табл. 1).

**Таблиця 1. Фіскальні результати адміністрування ПДВ
в Україні у 2022–2025 рр.**

Рік	ПДВ з вироблених в Україні товарів, млрд грн	Бюджетне відшкодування ПДВ, млрд грн	Внутрішній ПДВ нетто, млрд грн	ПДВ з ввезених товарів, млрд грн	Сукупні чисті надходження ПДВ, млрд грн	Частка відшкодування у валових надходженнях внутрішнього ПДВ, %
2022	298,5	84,6	213,9	253,0	466,9	28,3
2023	346,5	132,4	214,1	366,2	580,3	38,2
2024	425,5	157,2	268,3	466,1	734,4	36,9
2025	486,1	179,6	306,5	542,4	848,9	36,9

Джерело: складено автором за даними Державного веб-порталу бюджету для громадян Open Budget та ресурсу «Доходи держбюджету України» [26; 27].

Дані табл. 1 свідчать, що у 2022–2025 рр. сукупні чисті надходження ПДВ мали стійку тенденцію до зростання: з 466,9 млрд грн у 2022 р. до 848,9 млрд грн у 2025 р. Це підтверджує збереження високої бюджетоформувальної ролі ПДВ у системі доходів державного бюджету. Водночас значні обсяги бюджетного відшкодування, які зросли з 84,6 млрд грн у 2022 р. до 179,6 млрд грн у 2025 р., засвідчують, що реальна фіскальна ефективність ПДВ залежить не лише від валових надходжень, а й від якості контролю за формуванням податкового кредиту та обґрунтованістю заявлених до відшкодування сум.

Разом із кількісною оцінкою фіскальних результатів доцільно систематизувати основні цифрові інструменти адміністрування ПДВ, які безпосередньо впливають на прозорість податкових операцій, якість податкового контролю та рівень податкового комплаєнсу. Кожен із таких інструментів виконує окрему функцію, однак у сукупності вони формують цифрову інфраструктуру адміністрування ПДВ (табл. 2).

Таблиця 2. Цифрові інструменти адміністрування ПДВ та їх вплив на фінансову ефективність і податковий комплаєнс

Цифровий інструмент	Функціональне призначення	Очікуваний вплив на фінансову ефективність і комплаєнс
Система електронного адміністрування ПДВ	Автоматизований облік сум ПДВ, контроль реєстраційного ліміту платника	Зменшення ризиків безпідставного формування податкового кредиту, посилення прозорості адміністрування ПДВ
Єдиний реєстр податкових накладних	Електронна реєстрація податкових накладних і розрахунків коригування	Підвищення достовірності податкових операцій, контрольованості податкового кредиту та податкових зобов'язань
Реєстр заяв про бюджетне відшкодування ПДВ	Відкритий облік заявлених до відшкодування сум ПДВ	Підвищення прозорості бюджетного відшкодування, зменшення суб'єктивного впливу на прийняття рішень
Система моніторингу ризиків при реєстрації податкових накладних	Виявлення ризикових податкових накладних і розрахунків коригування	Запобігання схемному ПДВ і фіктивному податковому кредиту, за умови дотримання прав сумлінних платників
Електронний кабінет платника	Цифрова комунікація платника з контролюючими органами, подання звітності та отримання інформації	Спрощення виконання податкових обов'язків, зниження адміністративних витрат і підвищення добровільної сплати

Джерело: систематизовано автором на основі нормативно-правових актів та офіційних інформаційних ресурсів ДПС України [4–8].

Дані табл. 2 засвідчують, що цифровізація адміністрування ПДВ має комплексний характер і охоплює всі ключові етапи податкового процесу: від формування податкових зобов'язань і податкового кредиту до реєстрації податкових накладних, моніторингу ризиків, подання звітності та бюджетного відшкодування. Це дає підстави розглядати цифрові інструменти як важливий елемент не лише податкового контролю, а й податкового комплаєнсу.

Для подальшого поглиблення оцінки цифровізації адміністрування ПДВ доцільно перейти від загальної характеристики цифрових інструментів до аналізу офіційних кількісних показників їх практичного функціонування.

Такий підхід дає змогу не лише описати наявність електронних сервісів, а й визначити масштаби їх застосування у податковій практиці, рівень охоплення платників цифровими процедурами та зв'язок між цифровим адмініструванням і фіскальними результатами справляння податку.

Особливе аналітичне значення мають показники кількості зареєстрованих платників ПДВ та суми збору ПДВ до державного бюджету. Кількість платників характеризує базу суб'єктів господарювання, які залучені до системи електронного адміністрування, реєстрації податкових накладних, подання звітності та використання електронних сервісів ДПС. Натомість сума збору ПДВ відображає фіскальний результат функціонування відповідних адміністративних і цифрових механізмів.

У цьому контексті зіставлення динаміки кількості платників ПДВ із динамікою збору податку дає змогу оцінити, чи супроводжується цифровізація адміністрування розширенням податкової бази, стабілізацією кола платників та посиленням бюджетної результативності ПДВ. Водночас такі показники не вичерпують усієї проблематики ефективності цифрового адміністрування, однак створюють важливу емпіричну основу для подальшого аналізу впливу електронних інструментів на прозорість податкових операцій, контроль податкового кредиту та забезпечення стабільних надходжень до бюджету.

З огляду на це доцільно узагальнити офіційні дані щодо кількості зареєстрованих платників ПДВ, їх структури та суми збору ПДВ до державного бюджету, що дає можливість оцінити масштаби цифрового охоплення платників і фіскальну значущість адміністрування цього податку в динаміці (табл. 3).

Таблиця 3. Динаміка окремих показників адміністрування ПДВ в Україні

Показник	2023 р. / станом на 01.01.2024	Станом на 01.07.2024	2024 р. / станом на 01.01.2025	Станом на 01.07.2025
Кількість зареєстрованих платників ПДВ, осіб	250 708	246 364	248 053	247 927
з них юридичних осіб	228 512	223 031	224 643	224 365
з них фізичних осіб — підприємців	22 196	23 333	23 410	23 562
Сума збору ПДВ до державного бюджету, млн грн	339 003,27	196 951,92	414 303,60	235 300,62

Джерело: складено автором за даними Міністерства фінансів України, наведеними у звіті про повторне відстеження результативності наказу Міністерства фінансів України від 17.05.2023 № 256 [28].

Дані табл. 3 свідчать, що кількість зареєстрованих платників ПДВ упродовж аналізованого періоду залишалася відносно стабільною та коливалася в межах 246,4–250,7 тис. осіб. Водночас структура платників характеризується домінуванням юридичних осіб, частка яких суттєво перевищує частку фізичних осіб – підприємців. Така стабільність кількості платників свідчить про сформовану базу суб’єктів, охоплених цифровими процедурами адміністрування ПДВ, зокрема електронною реєстрацією податкових накладних, поданням звітності та використанням електронних сервісів ДПС.

Разом із тим показник збору ПДВ до державного бюджету демонструє зростання у річному вимірі: з 339 003,27 млн грн у 2023 р. до 414 303,60 млн грн у 2024 р. Це дає підстави стверджувати, що за умов відносної стабільності кількості платників фінансовий результат адміністрування ПДВ значною мірою залежить від обсягів оподатковуваних операцій, якості контролю за податковими зобов’язаннями, достовірності податкового кредиту та ефективності цифрових механізмів обробки податкової інформації.

Ключовим цифровим інструментом адміністрування ПДВ залишається Єдиний реєстр податкових накладних, який забезпечує електронну фіксацію

податкових зобов'язань і податкового кредиту. Саме через ЄРПН проходить значний масив податкової інформації, що використовується для податкового контролю, моніторингу ризикових операцій, підтвердження права на податковий кредит та аналітичного супроводу адміністрування ПДВ. Динаміку функціонування ЄРПН доцільно подати окремо (табл. 4).

Таблиця 4. Динаміка реєстрації податкових накладних і розрахунків коригування в ЄРПН

Показник	01.08.2023– 31.07.2024	01.08.2024– 31.07.2025
Загальна кількість складених і зареєстрованих у ЄРПН податкових накладних та розрахунків коригування	300 711 778	330 998 445
Сума ПДВ за зареєстрованими ПН/РК, млн грн	2 567 392,61	2 997 683,11
Кількість ПН/РК за операціями з вивезення товарів за межі митної території України	803 784	693 264
Кількість податкових декларацій з ПДВ із додатком 5 щодо податкових пільг	117 035	147 458

Джерело: складено автором за даними Міністерства фінансів України [28].

Представлені у табл. 4 офіційні дані Мінфіну України підтверджують зростання масштабів цифрового адміністрування ПДВ. Загальна кількість складених і зареєстрованих у ЄРПН податкових накладних та розрахунків коригування збільшилася з 300,7 млн за період 01.08.2023–31.07.2024 до 331,0 млн за період 01.08.2024–31.07.2025. Одночасно сума ПДВ за зареєстрованими ПН/РК зросла з 2 567,4 млрд грн до 2 997,7 млрд грн. Це свідчить про посилення ролі ЄРПН як базової цифрової інфраструктури адміністрування ПДВ, що забезпечує масову електронну обробку податкових операцій.

Стабільна база платників ПДВ свідчить про сталість охоплення суб'єктів господарювання електронними процедурами податкового адміністрування, тоді як зростання кількості зареєстрованих податкових накладних і розрахунків коригування демонструє розширення масштабів цифрової фіксації податкових операцій. Це, у свою чергу, посилює інформаційну спроможність контролюючих органів щодо моніторингу

податкових зобов'язань, перевірки правомірності формування податкового кредиту та виявлення потенційно ризикових операцій.

Таким чином, цифровізація адміністрування ПДВ виступає важливим чинником підвищення фіскальної результативності податку, однак її ефективність залежить не лише від масштабів електронної обробки податкової інформації, а й від здатності цифрових систем забезпечувати баланс між фіскальними інтересами держави та правами платників податків. У цьому контексті подальше вдосконалення цифрових інструментів адміністрування ПДВ має бути спрямоване на підвищення точності ризик-орієнтованого моніторингу, забезпечення більшої прозорості податкових процедур та формування довіри платників до податкової системи. Насамперед це передбачає удосконалення критеріїв ризиковості таким чином, щоб цифрові алгоритми давали змогу ефективніше відокремлювати потенційно схемні операції від діяльності сумлінних платників. Важливим є також підвищення обґрунтованості рішень щодо зупинення реєстрації податкових накладних, спрощення процедур подання пояснень і документів, а також забезпечення зрозумілої комунікації між платниками та контролюючими органами.

Прозорість адміністрування ПДВ має передбачати не лише відкритість окремих електронних реєстрів, а й передбачуваність дій податкових органів, чіткість застосування цифрових процедур і мінімізацію суб'єктивного впливу на прийняття рішень.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Підбиваючи підсумок, можемо дійти висновку, що цифровізація адміністрування ПДВ в Україні є важливим чинником підвищення фіскальної ефективності цього податку та формування сучасної комплаєнс-орієнтованої моделі податкових відносин. Система електронного адміністрування ПДВ, Єдиний реєстр податкових накладних, електронний кабінет платника, реєстр заяв про бюджетне відшкодування та система моніторингу ризиків створюють цифрову інфраструктуру, яка забезпечує прозорість податкових

операцій, контроль за формуванням податкового кредиту, облік податкових зобов'язань і підвищення якості взаємодії між платниками податків та контролюючими органами.

Отже, подальший розвиток цифровізації адміністрування ПДВ в Україні має бути спрямований не лише на розширення електронних сервісів, а й на підвищення якості їх практичного застосування. Пріоритетними напрямками є удосконалення алгоритмів ризик-орієнтованого моніторингу, підвищення прозорості процедур блокування та розблокування податкових накладних, посилення аналітичного використання даних ЄРПН, удосконалення контролю за бюджетним відшкодуванням і розвиток сервісної підтримки сумлінних платників. Саме поєднання фіскального контролю, цифрової прозорості та сервісно-комплаєнсного підходу може забезпечити підвищення реальної результативності адміністрування ПДВ.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язувати з поглибленим аналізом впливу цифрових інструментів адміністрування ПДВ на рівень податкових втрат, динаміку VAT gap, результативність бюджетного відшкодування та добровільну сплату податку. Окремої уваги потребує дослідження ефективності системи моніторингу ризиків при реєстрації податкових накладних, зокрема співвідношення між запобіганням податковим зловживанням і захистом прав сумлінних платників.

Література

1. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (дата звернення: 10.05.2026).

2. Національна стратегія доходів до 2030 року: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 р. № 1218-р. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf (дата звернення: 7.05.2026).

3. Синютка Н. Г. Фіскальна ефективність е-ПДВ на внутрішньому ринку України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 11. С. 271–279. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-11-271-279>.

4. Деякі питання електронного адміністрування податку на додану вартість: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. № 569. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/569-2014-%D0%BF> (дата звернення: 10.05.2026).

5. Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру податкових накладних: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 р. № 1246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1246-2010-%D0%BF> (дата звернення: 10.05.2026).

6. Про затвердження порядків з питань зупинення реєстрації податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.12.2019 р. № 1165. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1165-2019-%D0%BF> (дата звернення: 7.05.2026).

7. Про затвердження Порядку ведення Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.01.2017 р. № 26. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/26-2017-%D0%BF> (дата звернення: 10.05.2026).

8. Державна податкова служба України. Система електронного адміністрування ПДВ. Електронний кабінет платника. URL: <https://cabinet.tax.gov.ua/help/seavat.html> (дата звернення: 10.05.2026).

9. Метелиця В. М., Подолянчук О. А. Управління ризиками блокування податкових накладних / розрахунків коригувань. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2020. № 2. С. 132–149. URL: <https://surl.li/ipodllk> (дата звернення: 6.05.2026).

10. Дугар Т. Є. Проблема адміністрування податку на додану вартість на сучасному етапі. *Економіка і суспільство*. 2016. № 2. С. 689–693. URL:

https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/123.pdf (дата звернення: 6.05.2026).

11. OECD. Tax Administration 2024: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies. Paris: OECD Publishing, 2024. DOI: <https://doi.org/10.1787/2d5fba9c-en>.

12. European Commission. VAT in the Digital Age: Adoption of the ViDA Package. 2025. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/adoption-vat-digital-age-package-2025-03-11_en (дата звернення: 10.05.2026).

13. Синютка Н. Г. Фіскальна дисфункція електронного адміністрування ПДВ в Україні. *Світ фінансів*. 2019. № 4. С. 23–36. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38141/1/%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D1%8E%D1%82%D0%BA%D0%B0.pdf> (дата звернення: 10.05.2026).

14. Філонич О. М. Ефективність адміністрування податку на додану вартість: перспективи здійснення та обмеження. *Економіка і регіон*. 2014. № 3 (46). С. 15–21.

15. Подолянчук О. А. Податок на додану вартість: сутність та стан первинного обліку. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 1. С. 82–102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2017_1_10 (дата звернення: 2.05.2026).

16. Ізмайлов Я. О., Єгорова І. Г. Досвід використання податку на додану вартість у країнах Європейського Союзу та перспективи його застосування в Україні. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2020. Вип. 6. С. 67–76. URL: <https://ir.dpu.edu.ua/items/caddf0c3-88a7-453f-baf0-1499f5b6bddf> (дата звернення: 2.05.2026).

17. Валігура В. А. Сучасні тенденції гармонізації ПДВ у країнах Європейського Союзу. *Фінанси України*. 2022. № 3. С. 22–37. URL: https://finukr.org.ua/?aid=4878&page_id=723 (дата звернення: 5.05.2026).

18. Голютяк-Пенкальська М. В. Податкові шахрайства у сфері ПДВ і способи боротьби з ними у країнах Європейського Союзу. *Науковий вісник*

Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2016. Вип. 40. Т. 1. С. 340–345. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2020/12/No.40-1.pdf>

19. Інститут соціально-економічної трансформації, CASE Україна, Економічна експертна платформа. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення / уникнення оподаткування в Україні: 2023. 2024. URL: <https://case-ukraine.com.ua/publications/porivnyalnyj-analiz-fiskalnogo-efektu-vid-zastosuvannya-instrumentiv-uhylennya-unyknennya-opodatкування-v-ukrayini/> (дата звернення: 9.05.2026).

20. OECD. Tax Administration Digitalisation and Digital Transformation Initiatives. Paris: OECD Publishing, 2025. DOI: <https://doi.org/10.1787/c076d776-en>.

21. OECD. Tax Administration 3.0: The Digital Transformation of Tax Administration. Paris: OECD Publishing, 2020. URL: <https://www.oecd.org/tax/forum-on-tax-administration/publications-and-products/tax-administration-3-0-the-digital-transformation-of-tax-administration.pdf> (дата звернення: 10.05.2026).

22. European Commission. VAT Gap in Europe: Report 2025. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2025. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b5c7403b-d67f-11f0-8da2-01aa75ed71a1/language-en> (дата звернення: 6.05.2026).

23. European Commission. VAT Gap. Taxation and Customs Union. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/vat/fight-against-vat-fraud/vat-gap_en (дата звернення: 6.05.2026).

24. Keen M. The Anatomy of the VAT. *IMF Working Paper*. 2013. No. 13/111. 28 p. DOI: <https://doi.org/10.5089/9781484330586.001>.

25. Aizenman J., Jinjark Y. The Collection Efficiency of the Value Added Tax: Theory and International Evidence. *NBER Working Paper*. 2005. No. 11539. DOI: <https://doi.org/10.3386/w11539>.

26. Державний веб-портал бюджету для громадян. Open Budget. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 7.05.2026).

27. Доходи держбюджету України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/> (дата звернення: 3.05.2026).

28. Міністерство фінансів України. Звіт про повторне відстеження результативності наказу Міністерства фінансів України від 17.05.2023 № 256. 2026. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Звіт%20про%20повторне%20відстеження_наказ%20МФУ%20256.pdf (дата звернення: 10.05.2026).

29. Державна податкова служба України. Окремі показники декларування ПДВ по галузям. URL: <https://tax.gov.ua/data/files/479918.pdf> (дата звернення: 10.05.2026).

30. OECD. Consumption Tax Trends 2024: VAT/GST and Excise, Core Design Features and Trends. Paris: OECD Publishing, 2024. DOI: <https://doi.org/10.1787/dcd4dd36-en>.

31. Council of the European Union. Taxation: Council adopts VAT in the Digital Age Package. 2025. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/03/11/taxation-council-adopts-vat-in-the-digital-age-package/> (дата звернення: 8.05.2026).

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Code of Ukraine “Tax Code of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (Accessed 10 May 2026).

2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), Order “On Approval of the National Revenue Strategy until 2030”, available at: https://www.mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf (Accessed 7 May 2026).

3. Syniutka, N. H. (2023), “Fiscal efficiency of e-VAT in the domestic market of Ukraine”, *Business Inform*, vol. 11, pp. 271–279. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-11-271-279>.
4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), Resolution “Some Issues of Electronic Administration of Value Added Tax”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/569-2014-%D0%BF> (Accessed 10 May 2026).
5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2010), Resolution “On Approval of the Procedure for Maintaining the Unified Register of Tax Invoices”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1246-2010-%D0%BF> (Accessed 10 May 2026).
6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019), Resolution “On Approval of Procedures Concerning the Suspension of Registration of Tax Invoices / Adjustment Calculations in the Unified Register of Tax Invoices”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1165-2019-%D0%BF> (Accessed 7 May 2026).
7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Resolution “On Approval of the Procedure for Maintaining the Register of Applications for Return of the Amount of Budgetary VAT Refund”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/26-2017-%D0%BF> (Accessed 10 May 2026).
8. State Tax Service of Ukraine (n.d.), “Electronic VAT Administration System. Taxpayer’s Electronic Cabinet”, available at: <https://cabinet.tax.gov.ua/help/seavat.html> (Accessed 10 May 2026).
9. Metelytsia, V. M. and Podolianchuk, O. A. (2020), “Risk management of blocking tax invoices / adjustment calculations”, *Economy, Finance, Management: Current Issues of Science and Practice*, vol. 2, pp. 132–149, available at: <https://surl.li/ipodlk> (Accessed 6 May 2026).
10. Duhar, T. Ye. (2016), “The problem of value added tax administration at the present stage”, *Economy and Society*, vol. 2, pp. 689–693, available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/123.pdf (Accessed 6 May 2026).
11. OECD (2024), *Tax Administration 2024: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies*, OECD Publishing, Paris, France. DOI: <https://doi.org/10.1787/2d5fba9c-en>.

12. European Commission (2025), “VAT in the Digital Age: Adoption of the ViDA Package”, available at: https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/adoption-vat-digital-age-package-2025-03-11_en (Accessed 10 May 2026).

13. Syniutka, N. H. (2019), “Fiscal dysfunction of electronic VAT administration in Ukraine”, *World of Finance*, vol. 4, pp. 23–36, available at: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38141/1/%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D1%8E%D1%82%D0%BA%D0%B0.pdf> (Accessed 10 May 2026).

14. Filonych, O. M. (2014), “Efficiency of value added tax administration: Prospects and limitations”, *Economy and Region*, vol. 3 (46), pp. 15–21.

15. Podolianchuk, O. A. (2017), “Value added tax: Essence and state of primary accounting”, *Economy, Finance, Management: Current Issues of Science and Practice*, vol. 1, pp. 82–102, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2017_1_10 (Accessed 2 May 2026).

16. Izmailov, Ya. O. and Yehorova, I. H. (2020), “Experience of using value added tax in European Union countries and prospects for its application in Ukraine”, *Economic Bulletin. Series: Finance, Accounting, Taxation*, vol. 6, pp. 67–76, available at: <https://ir.dpu.edu.ua/items/caddf0c3-88a7-453f-baf0-1499f5b6bddf> (Accessed 2 May 2026).

17. Valihura, V. A. (2022), “Current trends in VAT harmonization in European Union countries”, *Finance of Ukraine*, vol. 3, pp. 22–37, available at: https://finukr.org.ua/?aid=4878&page_id=723 (Accessed 5 May 2026).

18. Holiutiak-Penkalska, M. V. (2016), “VAT fraud and ways to combat it in European Union countries”, *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, vol. 40, no. 1, pp. 340–345, available at: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2020/12/No.40-1.pdf>.

19. Institute for Socio-Economic Transformation, CASE Ukraine and Economic Expert Platform (2024), “Comparative analysis of the fiscal effect of the use of tax evasion / avoidance instruments in Ukraine: 2023”, available at:

<https://case-ukraine.com.ua/publications/porivnyalnyj-analiz-fiskalnogo-efektu-vid-zastosuvannya-instrumentiv-uhylennya-unyknennya-opodatkuvannya-v-ukrayini/> (Accessed 9 May 2026).

20. OECD (2025), Tax Administration Digitalisation and Digital Transformation Initiatives, OECD Publishing, Paris, France. DOI: <https://doi.org/10.1787/c076d776-en>.

21. OECD (2020), Tax Administration 3.0: The Digital Transformation of Tax Administration, OECD Publishing, Paris, France, available at: <https://www.oecd.org/tax/forum-on-tax-administration/publications-and-products/tax-administration-3-0-the-digital-transformation-of-tax-administration.pdf> (Accessed 10 May 2026).

22. European Commission (2025), VAT Gap in Europe: Report 2025, Publications Office of the European Union, Luxembourg, available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b5c7403b-d67f-11f0-8da2-01aa75ed71a1/language-en> (Accessed 6 May 2026).

23. European Commission (n.d.), “VAT Gap”, Taxation and Customs Union, available at: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/vat/fight-against-vat-fraud/vat-gap_en (Accessed 6 May 2026).

24. Keen, M. (2013), “The Anatomy of the VAT”, IMF Working Paper, no. 13/111, 28 p. DOI: <https://doi.org/10.5089/9781484330586.001>.

25. Aizenman, J. and Jinjark, Y. (2005), “The Collection Efficiency of the Value Added Tax: Theory and International Evidence”, NBER Working Paper, no. 11539. DOI: <https://doi.org/10.3386/w11539>.

26. State Web Portal of the Budget for Citizens (n.d.), “Open Budget”, available at: <https://openbudget.gov.ua/> (Accessed 7 May 2026).

27. Minfin (n.d.), “State Budget Revenues of Ukraine”, available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/> (Accessed 3 May 2026).

28. Ministry of Finance of Ukraine (2026), “Report on Repeated Tracking of the Effectiveness of the Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated May

17, 2023 No. 256”, available at: https://mof.gov.ua/storage/files/Звіт%20про%20повторне%20відстеження_наказ%20МФУ%20256.pdf (Accessed 10 May 2026).

29. State Tax Service of Ukraine (n.d.), “Selected Indicators of VAT Declaration by Sectors”, available at: <https://tax.gov.ua/data/files/479918.pdf> (Accessed 10 May 2026).

30. OECD (2024), Consumption Tax Trends 2024: VAT/GST and Excise, Core Design Features and Trends, OECD Publishing, Paris, France. DOI: <https://doi.org/10.1787/dcd4dd36-en>.

31. Council of the European Union (2025), “Taxation: Council Adopts VAT in the Digital Age Package”, available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/03/11/taxation-council-adopts-vat-in-the-digital-age-package/> (Accessed 8 May 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 14.05.26

Прорецензовано / Revised: 22.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26